ROK V. 12 LUTEGO 1939 R. NR 7.

POLSKA

UZDROWISKA POLSKIE

Krynica — Komfortowe hotele i pensjonaty oczekują na kuracjuszy.

W trosce o zdrowie publiczne

O tym, jak ważna jest tężyzna społeczeństwa czy narodu nie trzeba chyba nikogo przekonywać. Mówi i pisze się wiele we wszystkich krajach o konieczności masowego uprawiania sportów, w każdym niemal państwie istnieją ministerstwa opieki społecznej, w których pracy, na plan pierwszy wysuwa się zagadnienie zdrowotności obywateli: a więc — higiena społeczna, ubezpieczenia zdrowotne, szpitalnictwo, współpraca z medycznymi placówkami badawczymi, wychowanie fizyczne młodzieży, wreszcie zagadnienie uzdrowisk i zdrojowisk. Wszystkie wymienione tu zagadnienia są zagadnieniami równoległymi — i tylko ich koordynacja może prowadzić do pozytywnych osiągnięć w dziedzinie zdrowia publicznego, a tym samym może zwiększyć obronność państwa.

Zdobycze Polski w dziedzinie zdrowia publicznego są dość duże. Jeśli nie wszystko jeszcze jest w porządku, to przypomnieć trze-

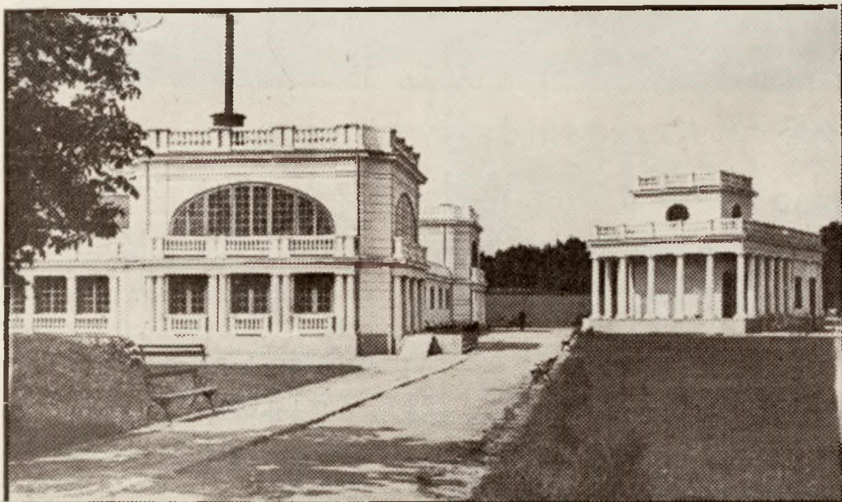

Jaremcze — podgórska stacja klimatyczna.

ba, że w tej dziedzinie, jak w wielu innych z chwilą odzyskania Niepodległości musiano rozpocząć pracę od podstaw. Dzisiaj w zakresie ubezpieczeń zdrowotnych znajduje się Polska na poziomie zachodnio-europejskim, szpitalnictwo tak biednie przedstawiające się w r. 1920 — otrzymuje co rocznie tysiące nowych łóżek w nowocześnie urządzonych gmachach, doskonale rozwiązano zagadnienie wychowania fizycznego młodzieży, a jedyne zastrzeżenia budzi higiena wsi. Ostatnie jednak rozporządzenia, jak np. o obowiązkowej kilkuletniej praktyce dla młodych lekarzy w osadach, których ludność nie przekracza 10.000 osób, organizowanie sieci ośrodków zdrowia w całej Polsce, stacji opieki nad matką i dzieckiem itp. sprawę higieny wsi powoli lecz nieustannie posuwają naprzód.

Z pośród tej masy zagadnień, związanych z opieką społeczną i zdrowiem publicznym w Polsce wyjmiemy dzisiaj tylko jedno: uzdrowiska polskie i ich znaczenie w życiu Polski.

Choć poza granicami kraju niewiele o nich wie się, pośród bogactw naturalnych Polski, lecznicze bogactwa zdrojów i miejscowości klimatycznych wysuwają się na jedno z naczelnych miejsc i posiadają wielkie znaczenie zarówno w zakresie lecznictwa, jak i gospodarstwa narodowego.

Solec Zdrój. — Łazienki.

Przeszłość uzdrowisk polskich

Lecznictwo klimatyczne i zdrojowo-kąpielowe, nowocześnie dopiero od lat kilkunastu zorganizowane, ma dość długą przeszłość za sobą.

Cieplice

Pierwsze ślady jego spotykamy w kronice z końca XI wieku. Zamieszczona tam notatka głosi, że żona Władysława Hermana, Judyta leczyła się u źródeł siarczanych w Inowłodzi nad Pilicą. Publikacje szesnastowieczne wymieniają istnienie kilku uzdrowisk zwanych cieplicami — w Drużbakach na Spiszu, Szkle, Lubieniu, Iwoniczu, Swoszowicach. Do cieplic tych zjeżdżał się przede wszystkim dwór królewski w—XVII w. Szkło było najmodniejszym uzdrowiskiem i przebywał w nim także Sobieski.

Kąpieliska XIX wieku

Zainteresowanie uzdrowiskami krystalizuje się jednak dopiero w

Dworzec kolejowy w Otwocku — ośrodku leczniczym przeciw chorobom płucnym.

pierwszej połowie XIX w. i od tych czasów datują się początki i rozbudowa największych dziś uzdrowisk: Buska, Ciechocinka, Krynicy, Druskienik. Pierwszeństwo, jak widać z wymienionych nazw, mają zdrojowiska. Lecznictwo klimatyczne rozwijać się pocznie dopiero w końcu XIX w.

Dietl i Chałubiński

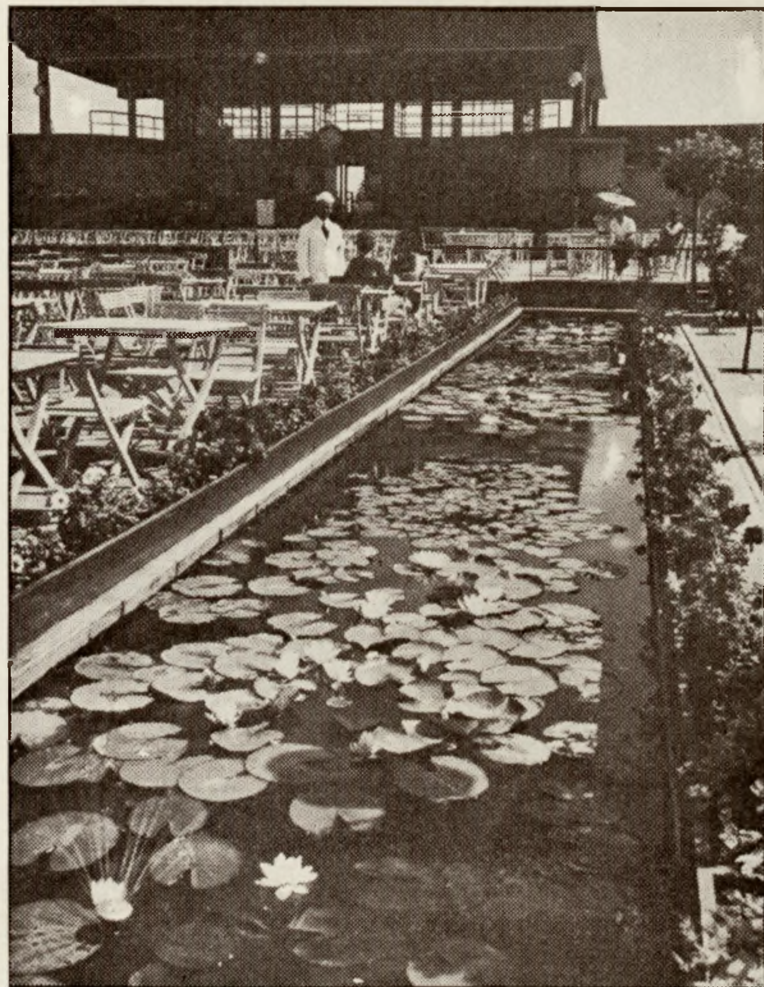
W akcji propagandowej zdrojowisk i lecznictwa klimatycznego w Polsce pionierską rolę odegrali przede wszystkim światli lekarze, którzy jak Dietl czy Chałubiński, odkrywca Zakopanego, wiele tym sprawom poświęcali serca i czasu. Stosunkowo najtrudniej przełamać było obojętność społeczeństwa — przyszłych gości Krynicy i Zakopanego — którzy przyzwyczajeni byli do podróży do „badów" zagranicznych.

Propaganda uzdrowisk krajowych w wolnej Polsce

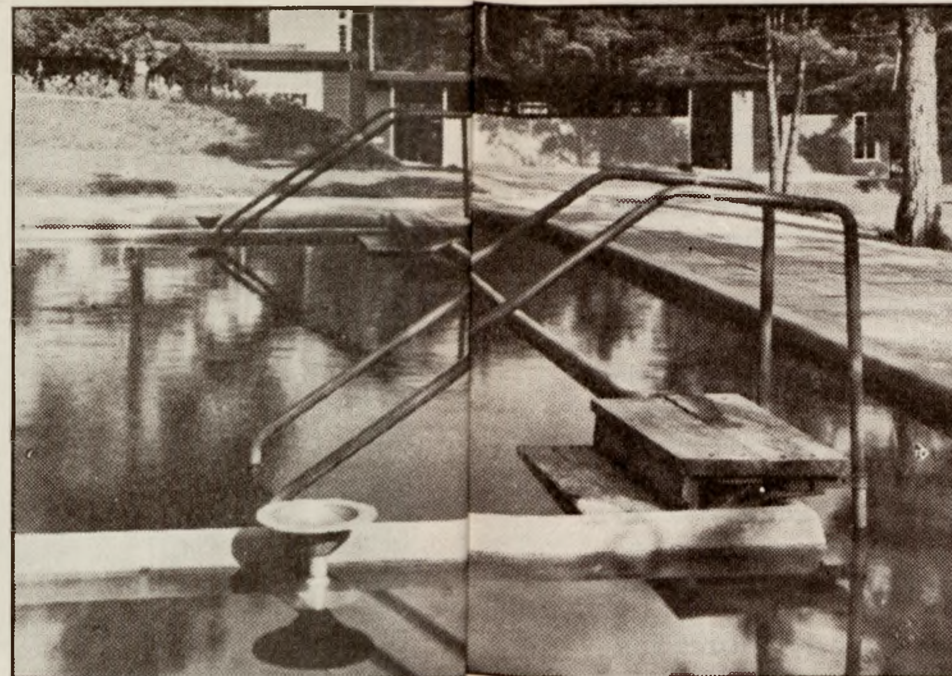
Racjonalna gospodarka uzdrowiskowa rozpoczęła się po odzyskaniu Niepodległości, lecz jeszcze przez długie lata w ogólnym systemie gospodarczym Polski pozycja „uzdrowiska" była pozycją ujemną. Brak ograniczeń dewizowych i przyzwyczajenie przedwojenne było przyczyną tłumnych wyjazdów do uzdrowisk czeskich, austriackich, szwajcarskich, francuskich i włoskich. Brak najbogatszej klienteli w uzdrowiskach krajowych hamował ich rozwój, odsuwał prywatny kapitał od inwestowania większych sum w przedsiębiorstwa uzdrowiskowe. Mała frekwencja gości podnosiła koszty pobytu i kuracji w uzdrowisku krajowym, co znów wpływało na liczniejsze wyjazdy zagranicę. Do likwidacji tego błędnego koła przyczyniły się przede wszystkim: propaganda uzdrowisk krajowych, prowadzona umiejętnie przez czynniki miarodajne, zwrócenie się samych uzdrowisk ku szerszym warstwom społeczeństwa, przez obniżenie kosztów pobytu i kuracji, inicjatywa organizacji społecznych, przejawiająca się w budowie domów wypoczynkowych w miejscowościach klimatycznych i zdrojowych, wreszcie ograniczenia dewizowe, hamujące wyjazdy za granicę.

Inowrocław. — Zakład kąpieli solankowych.

Krynica. — Wejście do nowych łazienek.

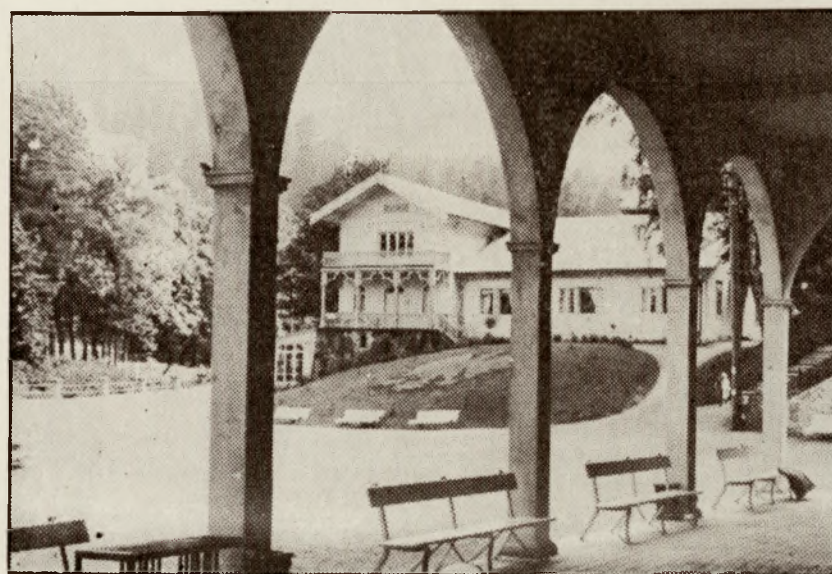
Basen kąpielo w Druskienikach.

Ciechocinek. — Basen termalno - solankowy.

Uzdrowiska w życiu gospodarczym kraju

Prawidłowy rozwój uzdrowisk polskich jest pozytywnym momentem w życiu gospodarczym kraju. Jeśli spojrzymy na mapę uzdrowisk w Polsce, to widzimy, że gromadzą się one przede wszystkim w dwóch przebiegających z wschodu na zachód pasach — na Podkarpaciu i wybrzeżu morskim. Wobec gospodarczego ubóstwa tych ziem, zamożność ich mieszkańców zależy tylko i jedynie od rozwoju ich uzdrowisk.

Iwonicz - Zdrój. — Widok z deptaka.

Wartości lecznicze

Badania naukowe stwierdziły, że uzdrowiska polskie zarówno pod względem wartości wód mineralnych jak i wartości klimatycznych nie ustępują, a czasem przewyższają wartości lecznicze przereklamowanych uzdrowisk zagranicznych. Rozpoczęto także akcję w celu usunięcia z rynku krajowego wód mineralnych zagranicznych, których importuje się corocznie do Polski za kilkaset tysięcy zł. W związku z wzmożeniem propagandy zagranicą turystyki po Polsce należy zanotować, że liczba cudzoziemców, przybywających do uzdrowisk polskich rośnie z roku na rok. Sprzyja temu gwałtowny rozwój inwestycyj w największych uzdrowiskach polskich, z których kilka (Krynica, Zakopane) według zgodnych relacji cudzoziemców nie ustępuje najlepszym bodajże na świecie uzdrowiskom szwajcarskim czy niemieckim.

Lecznictwo klimatyczne

Polskie uzdrowiska klimatyczne, mimo, że—jak zauważyliśmy—przede wszystkim skupione są na Podkarpaciu i nad morzem, reprezentują jednak wszystkie rodzaje klimatu w Polsce.

Stacje karpackie

Klimatyczne stacje karpackie dzielą się na uzdrowiska strefy podgórskiej (około 100 — najważniejsze — Truskawiec, Iwonicz, Wisła, Szczawnica i Żegiestów), strefy górskiej (Rabka, Krynica, Istebna) i wysokogórskiej (Worochta, Zakopane, Bukowina). Ich warunki klimatyczne, lepsze od warunków alpejskich, większa ilość dni słonecznych, pozwalają rokować im wielką przyszłość w klimatycznym lecznictwie europejskim.

Kosów i Zaleszczyki

Drugą dziedziną klimatyczną posiadającą kilka bardzo cennych stacji klimatycznych jest południowo - wschodni kraniec Rzeczypospolitej. Na brzegu jaru Dniestru leżą tu Zaleszczyki, miejscowość o największej ilości dni słonecznych w roku w Polsce. Słoneczne stoki jarów podolskich pokryte winnicami i sadami owocowymi, bezwietrzna pogoda, piękne wycieczki przyciągają do Zaleszczyk liczne rzesze chorych i ozdrowieńców. Wyżej od Zaleszczyk położone uzdrowisko Kosów, odznacza się bardzo ciepłym latem i bardzo długą, ciepłą i pogodną jesienią.

Lekcja gimnastyki na plaży w Juracie.

Zakopane. — Sanatorium Uniw. Jagiel. dla dzieci.

Stacje nizinne

Uzdrowiska klimatyczne nizinne mieszczą się prawie wyłącznie w okolicach silnie zalesionych. Lasy te modyfikują do pewnego stopnia klimat — powietrze leśne odznacza się większą zawartością ozonu, znacznie mniejszym zapyleniem, pewnym osłabieniem siły wiatru. To też przede wszystkim (Otwock, Rudka) są to uzdrowiska przeciwko chorobom płucnym.

Kąpieliska nadmorskie

Ostatnia wreszcie dziedzina stacji klimatycznych to strefa bałtycka. Całe wybrzeże polskie od granicy Gdańska do Rozewia pokryte jest graniczącymi z sobą kąpieliskami morskimi, z których najbardziej znane to Jurata, Gdynia-Orłowo, Jastrzębia Góra, Hel, Jastarnia. Oprócz kąpieli morskich, posiadają one specjalne urządzenia lecznicze do kąpieli mineralnych. Luksusowe urządzenie polskich kąpielisk morskich, piękne wycieczki, olbrzymia ilość atrakcji rozrywkowych są powodem zasłużonej renomy, jaką cieszą się polskie stacje klimatyczne nadmorskie w kraju i zagranicą.

Zdrojowiska

Jak przez polskie stacje klimatyczne reprezentowane są wszystkie przydatne leczniczo dziedziny klimatu umiarkowanego, tak w zdrojowiskach polskich mamy wszystkie — za wyjątkiem wód radowych — rodzaje wód mineralnych.

Rabka. — Leżalnia w łazienkach.

Solanki

Największe zdrojowiska polskie to przede wszystkim zdrojowiska solankowe — Inowrocław, Ciechocinek, Truskawiec, Morszyn, Busk, Solec. Uzdrowiska te o olbrzymiej rozmaitości składu chemicznego wód mineralnych są doskonale wyposażone w urządzenia lecznicze — baseny, pijalnie wód, zakłady kąpielowe. Doskonała, często o światowej sławie, opieka lekarska i wielka wartość lecznicza naszych zdrojowisk solankowych, to przyczyna, że są one masowo odwiedzane.

Szczawy i wody siarczane

W wody siarczane obfitują zdrojowiska, skupione w okolicach Krakowa (Krzeszowice, Swoszowice) i Rawy Ruskiej (Lubień Wielki, Szkło, Niemirów), w szczawy wapniowo-żelaziste, pomocne zwłaszcza przy chorobach przewodu pokarmowego — Krynica, Żegiestów, Muszyna i Piwniczna.

Rozwój uzdrowisk polskich

W uzdrowiska polskie—pisze w publikacji „Uzdrowiska polskie" dr. Sabatowski — włożono wielomilionowe sumy. Około 40 wierceń głębokich (wśród nich kilka ponad 1000 m), ponad 60 gmachów kąpielowych, około 50 lecznic, tysiące domów mieszkalnych, własne elektrownie, wodociągi, kanalizacje, drogi, chodniki itd. składają się na te ogromne sumy. Inowrocław posiada już lotnisko, a w ślad za nim projektują je inne uzdrowiska. Prężność gospodarcza tego działu gospodarki polskiej jest więc bardzo znaczna. Lecznictwo uzdrowiskowe wykazuje też równoległy rozrost i popularyzację. Gdy przed wojną jedynie Zakopane i Worochta miały sezony lecznicze zimowe, to dziś jest zimą czynnych 14 uzdrowisk (Istebna, Wisła, Zakopane, Rabka, Szczaw-

nica, Krynica, Żegiestów, Iwonicz, Truskawiec, Sławsko, Skole, Jaremcze, Tatarów, Worochta), a dalszych kilka (Ciechocinek, Morszyn itd.) w najbliższych latach otworzy sezony zimowe, oparte o całorocznie idące lecznice. Liczba sanatoriów dla gruźlicy wzrosła sześciokrotnie. Samo Zakopane ma ich kilkanaście z 1400 łóżkami. Przybyło sanatorium dla gruźlicy dziecięcej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Zakopanem, oddział kliniki ginekologicznej tegoż uniwersytetu w Krynicy.

Morszyn. — Dom zdrojowy.

Dorobek naukowy uzdrowisk

W najbliższym czasie uzyskają swoje lecznice kliniczne uniwersytet lwowski w Morszynie, a wileński w Druskienikach. Przybywają w ten sposób placówki naukowe na miejscu w uzdrowiskach, rokując piękny rozwój nauce polskiej. Wielkie lecznice Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Iwoniczu i Krynicy, oraz podobne zakłady w Inowrocławiu, Busku i Jastrzębiu uzupełniają sieć placówek o typie szpitalno-klinicznym. Sanatorium Iwonickie ma już piękny dorobek naukowy. Kraków posiądzie nadto w krótkim czasie Instytut Balneologiczny, którego budowa już się zaczęła. Wydziały lekarskie uniwersytetów polskich prowadzą rozległe badania nad działaniem naszych wód kruszcowych i borowin. Niektóre zdrojowiska urządzają u siebie zjazdy naukowo-lekarskie, okresowe lub sporadyczne (Krynica, Ciechocinek, Zakopane, Inowrocław), subwencjonują prace naukowe (Krynica, Morszyn) i wydają drukiem ich wyniki. Wszystkie większe uzdrowiska mają swoje towarzystwa naukowo-lekarskie. Liczba prac naukowych, dotyczących klimatu i wód uzdrowisk polskich przekroczyła w ciągu ostatnich 15 lat cyfrę 300 pozycyj. Państwowa Naczelna Rada Zdrowia posiada osobną sekcję do spraw uzdrowisk.

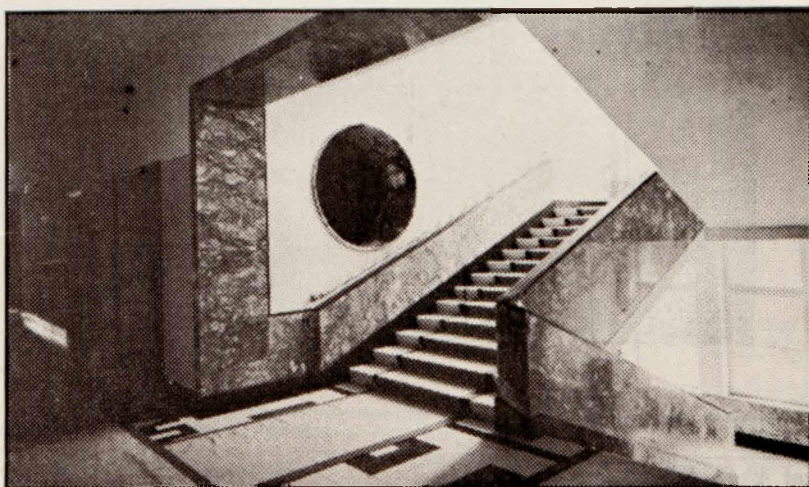
W porównaniu do pierwszych lat niepodległości jest to postęp olbrzymi i znakomicie się nadal zapowiadający, z którego równie dumni być możemy jak z rozwoju Gdyni.

Związek Uzdrowisk Polskich

Organizacją, która zrzesza właścicieli uzdrowisk polskich oraz wszystkie osoby i instytucje zainteresowane lecznictwem klimatycznym i zdrojowo-kąpielowym w Polsce jest Związek Uzdrowisk Polskich. W dzisiejszej formie istnieje on od r. 1926, ale jest kontynuacją „Krajowego Związku Zdrojowisk i Uzdrowisk", który z inicjatywy lekarzy i przemysłowców uzdrowiskowych powstał w r. 1910 we Lwowie.

Związek zajmuje się przede wszystkim propagandą uzdrowisk wśród szerokich warstw społeczeństwa. Wydaje on wielką ilość publikacji, przewodników i afiszów propagandowych i prowadzi także biuro informacyjne dla publiczności. Przybliżona liczba udzielanych bezpłatnie informacji o warunkach pobytu i leczenia w uzdrowiskach wyraża się w ciągu roku pokaźną cyfrą 100.000.

Będąc w kontakcie ze wszystkimi niemal poważnymi wydawnictwami w Polsce codziennymi i periodycznymi, Związek umieszcza w prasie artykuły, wzmianki i rozprawy o lecznictwie klimatycznym i zdrojowym.

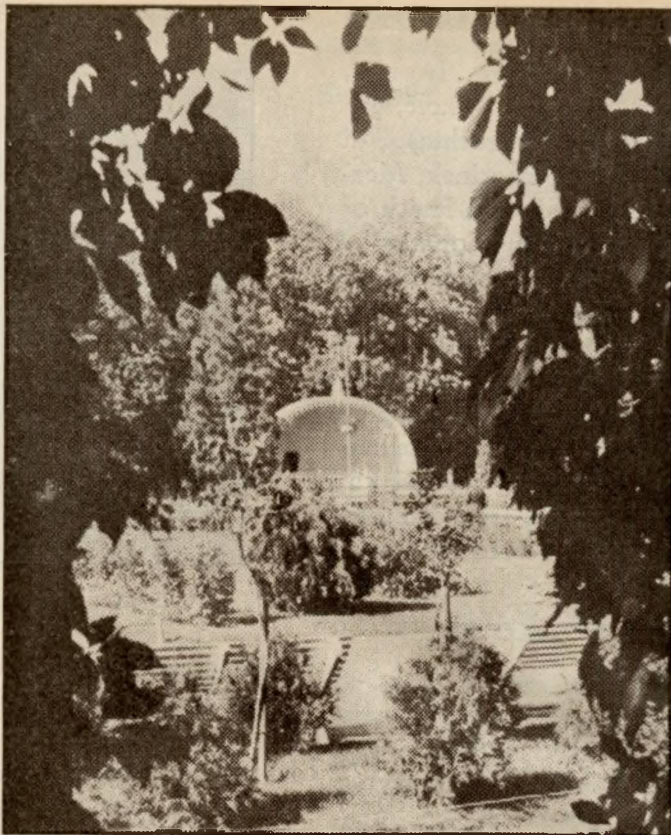

Domy zdrojowe, hotele i pensjonaty w uzdrowiskach polskich urządzone są luksusowo.

W celach propagandowych organizuje Związek wycieczki polskich i zagranicznych lekarzy, akademików i prasy do uzdrowisk; bierze udział w pokazach, targach i wystawach w kraju i zagranicą.

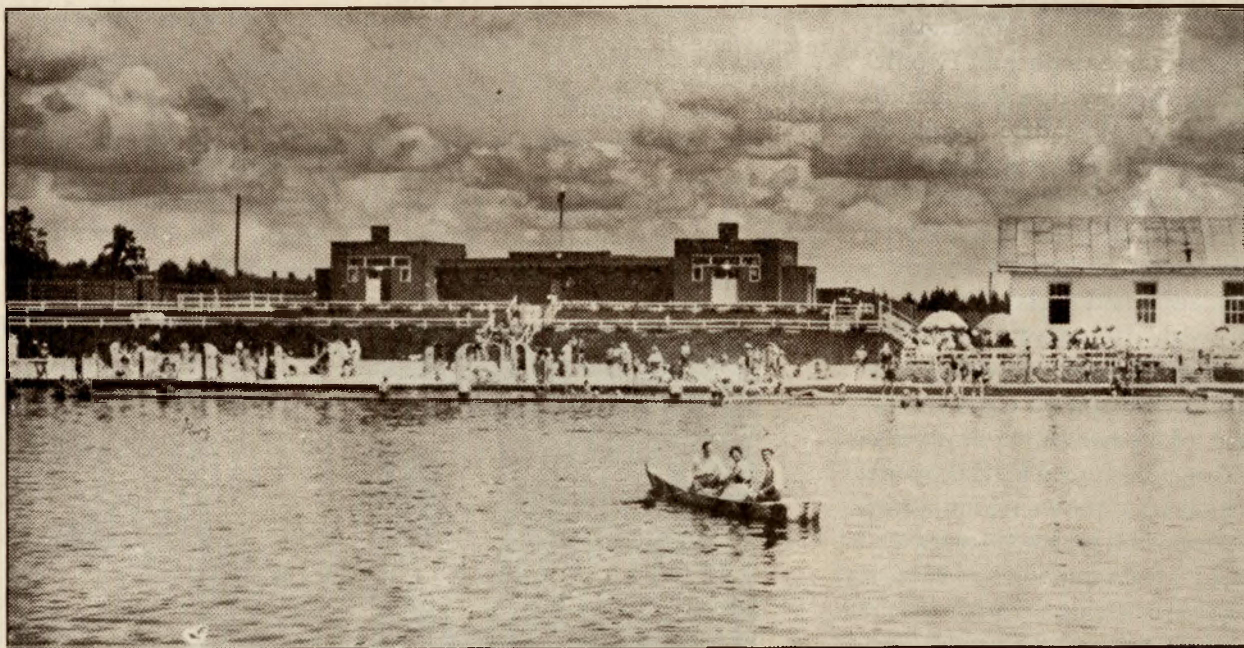
Spełniając swe zadania, polegające w pierwszym rzędzie na przedstawicielstwie obronie i popieraniu wspólnych interesów uzdrowisk, ich rozwoju oraz rozwoju całego przemysłu uzdrowiskowego — Związek był i jest w stałym kontakcie z decydującymi czynnikami rządowymi, z samorządem gospodarczym, jak również licznymi organizacjami społecznymi.

Skala więc zadań i zainteresowań Związku jest wielka, o wydajności jego pracy świadczy coraz większa frekwencja gości w uzdrowiskach, coraz większy rozwój uzdrowisk i zdrojowisk.

Fragment parku w Busku - Zdroju.

Rok bieżący, jako rok imprez zjazdowych Polonii Zagranicznej będzie okresem wytężonego ruchu wycieczkowego z zagranicy do Macierzy. W swych planach turystycznych niechże Polacy z zagranicy nie zapomną o uzdrowiskach polskich, które wyposażone w najnowocześniejsze urządzenia lecznicze i rozrywkowe, obsłużą ich, jak tylko będą mogły najlepiej.

Truskawiec. — Basen solankowy.

Wydawca: Światowy Związek Polaków z Zagranicy, Mazowiecka 1.

Szef Biura Prasowego Ś. Z. P. z Z.: Inż. J. Grabowski — Redaktor Wydawnictw Ś. Z. P. z Z.: Władysław Oszelda.

Zakłady Graf.-Introl. J. DZIEWULSKI, Warszawa, Mariensztadt 8.